

***Archivaria: The Journal of the Association of Canadian Archivists* br. 97 i 98 (2024).**

Časopis Društva kanadskih arhivista *Archivaria* u broju 97, objavljenom u proljeće 2024. godine, donosi radove iz rubrika: *Letter to the Editor* ("Pismo uredniku"), *Articles* ("Članci"), *Studies in Documents* ("Studije dokumenata"), *Counterpoint* ("Kontrapunkt"), *Notes and Communications* ("Bilješke i komunikacija"), *Book Reviews* ("Prikazi knjiga"), *Exhibition Reviews* ("Prikazi izložbi") i *Obituary* ("Nekrolog").

U početnom pismu uredniku Susan Gibb se osvrće na kritiku izložbe *Apparition Room* ("Soba ukazanja") koju je napisala Emma Metcalfe Hurst u broju 96 časopisa *Archivaria*.

Članak *Teaching Community Archiving* ("Podučavanje arhiviranja u zajednici") ostvaren je suradnjom profesora Elliota Kueckera i njegovih studenata Callie Beattie, Penny Bee, Madeline Conley, Simone Gillespie, Sophie Hollis, Alone Norwood, Cassilyn Ostrander, Hannah Southern, Margaret Steitz i Lingyu Wang nakon završenoga kolegija o arhivima zajednica. Opisuje teorijski okvir u arhiviranju gradiva zajednica, pedagoške pristupe i metodologije korištene u kolegiju te praktične zadatke unutar učionice, koji su postupno od učionice izgradili svojevrsan arhiv zajednice. Studenti su za početak stvarali malene osobne arhive. Dokumentirali su, primjerice, obiteljske recepte ili sadržaj vlastitih ormara, kao i druge svakodnevne individualne zbirke. Cilj toga bio je obrisati granice osobnoga i društvenoga jer ipak arhivi zajednica obuhvaćaju razne individualne stvaratelje. Istraživanjem zajednica koje ih interesiraju, studenti su potvrdili bitna načela za arhiviranje zajednica kao što su: inkluzivnost svih sudionika zajednice, zajedničko upravljanje za dobrobit sudionika, raznovrsnost u razmišljanjima, aktivizam i refleksija te istovremeno vrednovanje emocija. Osim što se zalažu da arhiviranje gradiva zajednica bude obvezan dio arhivističke edukacije, smatraju da bi spomenuta načela trebala biti ugrađena u suvremenu arhivsku pedagogiju.

Anna Robinson-Sweet u radu *Caring for Archives of Incarceration: The Ethics of Carceral Collecting at University Archives* ("Briga o arhivima zatvorenika: Etika prikupljanja zatvorskoga materijala u sveučilišnim arhivima") preispituje može li i kako djelovanje arhivista utjecati na oslobađanje zatvorenika. Autorica je provela polustrukturirane intervju s 11 arhivista privatnih i javnih sveučilišnih arhiva u SAD-u koji izravno rade na materijalima političkih zatvorenika. Tijekom istraživanja naglašen je privilegiran položaj sveučilišta naspram zatvorskih sustava zbog financijskih, materijalnih i intelektualnih kapaciteta sveučilišta koji omogućuju prikupljanje, oblikovanje i čuvanje takvih zatvorskih zbirki. Premda su zbirke prikupljene na inicijativu nastavnika, studenata, donatora ili sveučilišnoga osoblja, arhivisti nerijetko osjećaju nelagodu pri obradi jer rade u

institucijama koje su povijesno bile ili su još uvijek povezane sa sustavima rasizma i represije te takvo gradivo služi za popravljjanje reputacije institucije. Problematično je to što se dokumenti uklanjaju iz pripadajuće zajednice i završe u instituciji s kojom ta zajednica nema dublju povezanost. Prije je prakticirana zaštita identiteta zatvorenika, a sada je fokus prebačen na volju zatvorenika koji odlučuju o dostupnosti dokumenata. U cijelom procesu teret odgovornosti uvelike pada na arhiviste, kojima je skoro pa nemoguće dobiti informirani pristanak zatvorenika. Robinson-Sweet se zalaže za osmišljanje novih etičkih protokola kako bi bilo osigurano da arhivsko djelovanje ne produžuje nepravde koje su već iskrivljeno dokumentirane u gradivu.

Rubrika *Studies in Documents* obuhvaća tekst Isabel Carlin pod naslovom *Faro Mine Records: Archival Work in Extractive Projects* ("Zapisi rudnika Faro: Arhivistički rad u eksploatacijskim projektima"). Polazište studije slučaja je rudnik Faro u središnjem Yukonu, koji je djelovao od 1969. do 1998. godine kao jedan od najvećih rudnika olova i cinka u Kanadi. Rudnik je pretežno bio u vlasništvu privatnih korporacija sve do njegova trajnoga zatvaranja, kada je potpao pod nadležnost Vlade. Poznato je da je nakon zatvaranja rudnika postojalo oko 1.800 kutija gradiva, pa Carlin detaljno razlaže kako su ti zapisi nastajali i prenosi se unutar složenih vlasničkih i upravljačkih struktura. Pokušava rekonstruirati i što se je događalo s gradivom tijekom povremenih obustava rada u rudniku. Česte promjene vlasništva uzrokovale su narušavanje tradicionalnih arhivističkih načela provenijencije i prvobitnoga reda u gradivu zato što su zapisi sa svakim novim vlasnikom, odnosno stvarateljem, reinterpreterani i djelomično uništeni. Smatra da je rudnik Faro zapravo jedinstven stvaratelj cjelokupne dokumentacije jer je funkcionirao kao stabilna cjelina s vlastitom organizacijom, osobljem i unutarnjim procesima bez obzira na formalnoga vlasnika rudnika. U skladu s navedenim, predlaže korištenje pristupa Geoffreya Yea, koji razlikuje konceptualne fondove i fizičke zbirke, čime bi bilo omogućeno da se zapisi sagledaju kao dio konceptualnoga fonda iako su fizički rascjepkani po zbirkama različitih institucija.

Sljedeći je članak također studija slučaja, ali i dobitnik nagrade Gordon Dodds. Riječ je o članku *Theoretical Approaches to the Collection and Appraisal of Graffiti Ephemerata: A Toronto, Ontario, Case Study* ("Teorijski pristupi prikupljanju i vrednovanju kratkotrajnih grafita: Studija slučaja iz Toronta, Ontario") autora Ala Cunninghama Rogersa. U njemu se obrađuje kako i zašto prikupljati grafite kao arhivsko gradivo te kako ih vrednovati, a posebno one grafite koji nastaju izvan institucionalnih okvira. Na primjeru Toronta utvrdio je da su grafiti uglavnom izraz marginaliziranih grupa, političkoga otpora te svakodnevnih emocija, a uz pomoć Althusserove interpelacije i afektivne teorije autor objašnjava njihov utjecaj na promatrača te što govore o društvu i kulturi. Usporedbom dvaju digitalnih projekata o grafitima iskazuje da postoje dijametralne analize grafita. Prvi program StreetARToronto (StART) je institucionalan i promiče autorizirane grafite koji su estetski i društveno prihvatljivi, a naspram toga je participativni

projekt Urban Art Mapping, koji dokumentira “sirovu” i anonimnu uličnu umjetnost. Zagovara novu praksu vrednovanja grafitu koja podrazumijeva sadržajnu obradu grafitu, prostora na kojem je grafit nastao i osjećaja koji prenosi, neovisno o tom je li poznato autorstvo. Jedino tako će se prikupiti grafiti koji kritiziraju aktualnu vlast ili označavaju neku društvenu nepravdu, a upravo su takvi grafiti efemerni i trebaju ostati trajno zabilježeni.

Rad *Archival Leadership?* (“Arhivsko vodstvo?”) napisao je Robert McIntosh, a svrstan je u rubriku *Counterpoint* zbog refleksivnoga propitkivanja vodstva u arhivskoj struci. Potaknut činjenicom da je tema vrlo ograničenoga opsega jer u časopisu *Archivaria* i drugim relevantnim publikacijama desetljećima nije pisano o tom, McIntosh ističe kako to otvara prostor za nekompetentno upravljanje arhivom. Poziva se na kanadski model upravljanja javnom službom, koji je odredio ključne kompetencije vođenja, a to su: stvaranje vizije i strategije, mobilizacija ljudi, održavanje integriteta i poštovanja, uspješna suradnja s uključenim strankama, uvođenje promjena i inovacija te postizanje rezultata. Svaku od kategorija ukratko je opisao, ilustrirao konkretnim primjerima iz svojega rada u Library and Archives Canada (LAC) te je naveo što bi moglo biti drugačije kod arhiva. Izdvojio je šest značajki arhivske kulture koje, u konačnici, oblikuju očekivanja prema vodstvu u arhivima: arhivisti svojem poslu pristupaju istraživački; cijene povijest institucija i njihov kontinuitet, što je u duhu arhiva kao kulturno-povijesnih ustanova; izrazita pedantnost i temeljitost arhivista; arhivisti svoj posao vide kao profesionalni poziv; uspješan arhiv uvažava stručnost svojega osoblja mimo hijerarhije; entuzijazam i strast arhivskih djelatnika. Autor zaključuje da arhivi zahtijevaju vodstvo koje poznaje i razumije sve arhivske specifičnosti, ali se nada da je to samo privremeni zaključak, koji će se obogatiti daljnjim dijalogom sa strukom.

Rubrika *Notes and Communications* sadržava *A Conversation about the Reconciliation Framework* (“Razgovor o Okviru pomirenja”), gdje je transkribiran razgovor četvero arhivskih stručnjaka o dokumentu *Reconciliation Framework* (“Okvir pomirenja”), koji je izradio Steering Committee on Canada’s Archives (SCCA, “Upravni odbor kanadskih arhiva”). U razgovoru su sudjelovali Raymond Frogner, Crystal Gail Fraser, Greg Bak i Genevieve Weber.

Rubrika *Book Reviews* donosi kritički osvrt Cheryl Avery na knjigu *The Art of Ectoplasm: Encounters with Winnipeg’s Ghost Photographs*, koju je uredila Serena Keshavjee u izdanju Sveučilišta u Manitobi. U rubrici *Exhibition Reviews* Brett Lougheed izvijestio je o izložbi *The Undead Archive: 100 Years of Photographing Ghosts*, a Rachel E. Beattie prikazala je nostalgičnu izložbu *Mr. Dressup to Deglassi: 42 Years of Legendary Toronto Kids TV*. Broj završava nekrologom u čast Christophera Zaste (1988.-2024).

Jesenski broj časopisa *Archivaria* 98 iz 2024. godine sastoji se od rubrika *Studies in Documents, Articles, Notes and Communications* te završnim rubrikama *Book Reviews* i *Exhibition Reviews*.

Izdanje otvaraju *Studies in Documents* s tekstom neuobičajene tematike *Finding Traces of Cows in the Archives and Telling Stories Differently* ("Pronalaženje tragova krava u arhivima i drugačije pripovijedanje povijesti"). U njemu se Claudia Towne Hirtenfelder fokusira na krave u urbanom prostoru Kingstona u razdoblju od 1838. do 1938. istražujući arhivsko gradivo arhiva Queen's University. Namjera je pokazati da životinje također mogu biti subjekti povijesnih dokumenata. Analizirala je gradske porezne procjene, zapisnike odbora za zdravstvo, gradske propise i korespondenciju u kojima su krave bilježene kao imovina koja se oporezuje ili zdravstveni rizik u slučajevima tifusa i tuberkuloze, zbog čega je na pojedinim dijelovima bila zabranjena ispaša ili su ubijali krave. Uključivanjem podataka o ponašanju krava i njihovoj fiziologiji, poput toga da su krave osjetljive na mirise, da glasno izražavaju strah i imaju matrijarhalne društvene strukture, autorica pokušava razbiti antropocentrične narative. Naizgled jednostavan zapis o kravi zaraženoj tuberkulozom ne pokazuje samo povijesnu zabilješku o zdravstvenoj prijetnji, nego i način na koji je ta životinja bila tretirana, čak i uklonjena iz urbanoga prostora. Zaključno predlaže da se arhivistička istraživanja ubuduće prošire i na druga bića, a to se može postići proučavanjem kako su društvena pravila i običaji utjecali na živote pojedinih životinja.

Iduću studiju u istoj rubrici napisali su Conrad Stoesz, Jason Hildebrand i Greg Bak naslovljenu *Creating a Community Cloud Leveraging Open-Source Software for the Mennonite Archival Information Database* ("Stvaranje zajedničkoga oblaka korištenjem softvera otvorenoga koda za menonitsku arhivsku informacijsku bazu"). Govori o tom kako je skupina od 14 menonitskih arhiva iz SAD-a i Kanade stvorila zajedničku mrežnu bazu podataka pod nazivom Mennonite Archival Information Database (MAID) čija je svrha dvostruka: dijeliti metapodatke o svojim resursima, a istovremeno zadržati kontrolu nad vlastitim gradivom. Pritom su koristili besplatan softver AtoM (Access to Memory), koji je omogućio da opisuju gradivo prema arhivskim normama u višejezičnom sučelju. Iako je bilo brojnih problema pri migraciji podataka iz drugačijih softverskih sustava, pročišćavanju podataka i prilagodbi opisa, uspjeli su barem osigurati financijsku pomoć u vidu donacija, crkvenih davanja i volonterskoga rada. Bitan dio uspjeha MAID-a temelji se na uključivanju cjelokupne zajednice, a osobito volontera koji su sudjelovali u unošenju podataka, identifikaciji osoba i mjesta prikazanih na fotografijama te uređivanju metapodataka. Projekt MAID dokazuje kako manjinske zajednice, uz korištenje otvorenoga softvera i zajednički angažman, mogu razviti održivu i pristupačnu digitalnu platformu.

U rubrici *Articles* prvi je rad Katrine Cohen-Palacios i Sarah Lake *Leveraging Technology to Facilitate Access Automated Description of the Mariposa Folk*

Festival's Born-Digital Performance Recordings (“Korištenje tehnologije za olakšavanje pristupa automatiziranom opisu izvorno digitalnih snimaka na manifestaciji Mariposa Folk Festival”). Autorice predstavljaju testnu primjenu tehnologije koja im je trebala olakšati arhivističku obradu više od 300 zvučnih snimaka, a koju su provele u suradnji s festivalom Mariposa i tvrtkom Reference by Sound. Automatizacija obrade omogućila je izradu samo osnovnih metapodataka – imena izvođača, pjesme i trajanja. Ipak, bilo je nužno ručno pregledati i ispraviti mnoge netočne opise, posebice kod izvođača sa sličnim glasovima. Nedostatak strojne obrade također se je očitovao u nemogućnosti raspoznavanja višestrukih izvođača u zajedničkim nastupima. Unatoč olakšanom postupku obrade izvorno digitalnoga gradiva, otvoreno je pitanje uloge arhivista koji pruža širi kontekst zapisima, vjerodostojnost i povezivanje u smislene cjeline.

Članak *“There’s Just No Real Way to Win”: Disabled Archivists and Professionalism’s Paradox* (“Jednostavno ne postoji pravi način za pobjedu: Arhivisti s invaliditetom i paradoks profesionalizma”), čiji su autori Gracen Mikus Brilmyer, Veronica L. Denison, Jill K. Sadler i Tara Brar, razrađuje koje poteškoće svakodnevno prolaze arhivisti s invaliditetom. U razgovorima s 12 arhivista predloženo je kako profesionalna pravila u arhivskoj struci često ne prepoznaju stvarnost osoba s invaliditetom, što dovodi do osjećaja isključenosti, pritiska da se nadmaše očekivanja, kao i potrebe za stalnim dokazivanjem koje su izvan vlastitih sposobnosti. U istraživanju profesionalizam se ne odnosi samo na skup pravila o ponašanju, nego i način na koji ljudi osjećaju pripadnost ili isključenost u radnom okruženju. Sudionici su naveli konkretne primjere sveprisutne diskriminacije: u oglasima za arhivistička radna mjesta, neprikladnim radnim zadacima, situacijama u kojima kolege zanemaruju ili ne poštuju dogovorene prilagodbe i slično. Autori to nazivaju paradoksom arhivističkoga ableizma – od njih se traži da pokažu kako su u potpunosti sposobni i stručni, ali i da istodobno dokažu da im trebaju prilagodbe, iako samo traženje pomoći ili opravdavanje prilagodbi može stvoriti dojam da nisu dovoljno sposobni.

Skupni rad *“It’s Not the Materials Themselves, It’s the Attitude of the Donors”: The Role of Community Accountability in the Sustainability of Queer Archives* (“Nije stvar u gradivu, nego u stavu donatora: Uloga zajedničke odgovornosti u održivosti queer arhiva”) napisali su Travis L. Wagner, Allan A. Martell i Shannon M. Oltmann, a bavi se arhivistima i kustosima koji rade na zbirnama LGBTQIA+ zajednice i gradivu povezanim s HIV-om i AIDS-om. Na temelju provedenih intervjua, konstatirali su da arhivisti tomu pristupaju na različite načine – neki ističu da ih ograničavaju institucionalni okviri, a drugi se odlučuju preuzimati samo ono gradivo za koje mogu jamčiti da je etički prihvatljivo prema zajednici. Autori se pozivaju na koncept “sporih arhiva”, koji zagovaraju promišljenu i suradničku praksu prikupljanja gradiva te usmjerenost na izgradnju povjerenja i dugoročnih odnosa sa zajednicama. U svemu tome moglo bi pomoći uvođenje posrednika između zajednice i arhiva, odnosno “povezane osobe” iz queer zajednice, koja bi vodila računa o

zastupanju interesa zajednice i očuvanju njezina identiteta. Dugoročna održivost *queer* arhiva ovisi o povjerenju, etičkoj odgovornosti i aktivnoj uključenosti zajednice, a ne samo o količini skupljenoga gradiva.

Unutar rubrike *Notes and Communications* Richard Dancy komentira postupak donošenja novih arhivskih normi u *Waiting for RiC: The Release of Records in Contexts, version 1.0* ("U iščekivanju RiC-a: Objavljivanje norme Records in Contexts, verzija 1.0"). Sažeto opisuje razvoj norme RiC te objašnjava tri trenutačno dostupna dijela norme: konceptualni model entiteta (RiC-CM), ontologija (RiC-O) i pregledni uvod (RiC-FAD). Dancy tvrdi kako će RiC zaživjeti u punom smislu tek kada se dovrši četvrti dio norme, a to su Smjernice za implementaciju norme (RiC-AG).

U rubrici *Book Reviews* predstavljene su čak četiri knjige. Delia Chartrand piše o *Decolonial Archival Futures*, koju su uredile Krista McCracken i Skylee-Storm Hogan-Stacey, a osvrt na knjigu *Resurrecting the Black Body: Race and the Digital Afterlife* autorice Toniye Sutherland donosi Melissa J. Nelson. Prikaz knjige *Archiving Caribbean Identity: Records, Community, and Memory*, čiji su urednici John A. Aarons, Jeanette A. Bastian i Stanley H. Griffin, iznijela je Dharani Persaud. Posljednja knjiga je zbornik pod naslovom *The Impact of Twentieth-Century Legacy Data on Archaeological Investigations*, koji su pripremili Olympia Bobou, Amy C. Miranda i Rubina Raja, a autor recenzije je Robert J. Stark.

U *Exhibition Reviews* izložba *Age of Influence: Youth & Nazi Propaganda* opisana je kroz osvrt Andresa Resto-Spotts, a Amy Marshall Furness opisala je izložbu *Archives by Artists*.

Silvija Vindiš